

Sygn. akt : II AKa 403/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2011 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący	SSA Wojciech Kopczyński (spr.)
Sędziowie	SSA Elżbieta Mieszczkańska SSO del. Piotr Pośpiech
Protokolant	Dariusz Bryła

przy udziale Prokuratora Janusza Konstantego

po rozpoznaniu w dniu 20 października 2011 roku

sprawy wnioskodawczyni **H. K.**- w przedmiocie zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu represji w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce Stanu Wojennego z tytułu tymczasowego aresztowania na mocy postanowienia Prokuratury Rejonowej w Dąbrowie Górniczej z dnia 29 grudnia 1981 r. w sprawie 3 Ds. 1014/81 A. K. (1)

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 6 czerwca 2011 r. sygn. akt XVI Ko 92/10

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;
2. zasądza od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Katowicach) na rzecz pełnomocnika wnioskodawcy H. K. – adwokat A. K. (2) – Kancelaria Adwokacka w K. kwotę 147,60 złotych (sto czterdzieści siedem złotych 60/100) w tym 23% podatku VAT, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu odwoławczym;
3. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 403/11

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy: H. K., M. K. i J. K. – spadkobiercy A. K. (1), pismem z dnia 12 maja 2010 roku w oparciu o przepisy ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z 1991 r. z późniejszymi zmianami) złożyli w Sądzie Okręgowym w Katowicach wniosek o stwierdzenie nieważności postanowienia Prokuratury Rejonowej w Dąbrowie Górniczej z dnia 2 lutego 1982 roku i postanowienia Terenowej Komisji Odwoławczej przy Sądzie Pracy

w D. z dnia 8 marca 1982 roku. W tym zakresie żądanie to wyłączono do odrębnego rozpoznania i sprawie nadano sygn. akt XVI Ko 109/10.

Tym samym pismem, w oparciu o powołaną wyżej ustawę, wnioskodawcy wnieśli też o zasądzenie na ich rzecz kwoty 158 000 złotych tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy, utratę zdrowia i represję oraz kwoty 260 000 złotych tytułem odszkodowania za poniesione straty finansowe, nie uzyskane korzyści majątkowe, rozłąkę z rodziną, rozpoczęcie na nowo życia na obczyźnie, koszty kształcenia i uzyskania nowych kwalifikacji zawodowych.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 22 marca 2011 roku, sygn. akt XVI Ko 109/10 Sąd Okręgowy w Katowicach nie uwzględnił wniosku H. K., M. K. i J. K. w przedmiocie uznania za nieważne orzeczeń wydanych wobec A. K. (1) w postaci: postanowienia terenowej Komisji Odwoławczej przy Sądzie Pracy w D. z dnia 8 marca 1982 roku w sprawie KO – 215/82 oraz postanowienia Prokuratury Rejonowej w Dąbrowie Górniczej z dnia 2 lutego 1982 roku w przedmiocie zawieszenia postanowienia - 3 Ds. 1014/81.

Natomiast zaskarżonym wyrokiem z dnia 6 czerwca 2011 roku, w sprawie o sygn. akt XVI Ko 92/10 Sąd Okręgowy w Katowicach na mocy art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z 1991 r. z późniejszymi zmianami) oddalił wniosek H. K., M. K. i J. K. o zadośćuczynienie i odszkodowanie z tytułu represji w związku z wprowadzeniem dnia 13 grudnia 1981 roku w Polsce stanu wojennego oraz z tytułu tymczasowego aresztowania na mocy postanowienia Prokuratury Rejonowej w Dąbrowie Górniczej z dnia 29 grudnia 1981 roku w sprawie 3 Ds. 1014/81.

Apelację od tego wyroku złożył pełnomocnik wnioskodawczyni H. K., który zaskarżył wyrok w części oddalającej żądanie wnioskodawczyni, zarzucając mu błędne ustalenie, iż represje, jakich doznał mąż wnioskodawczyni – A. K. (1) – nie mogą stanowić podstawy do żądania wnioskowanego odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i skutkiem powyższego bezzasadne i zarazem przedwczesne oddalenie wniosku H. K., albowiem pomimo złożenia przez wnioskodawczynię wniosku o dopuszczenie dowodu z przesłuchania wnioskodawców w sprawie, dowód taki nie został przez sąd przeprowadzony – nie został także – po myśli art. 170 k.p.k. oddalony, co stanowi obrazę prawa procesowego – a to art. 167 k.p.k.

Powołując się na powyższe, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie wniosku H. K. o zapłatę odszkodowania i zadośćuczynienia w całości, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji, celem ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawczyni H. K. nie zasługiwała na uwzględnienie. Na wstępie stwierdzić należy, iż Sąd Okręgowy w Katowicach procedujący w przedmiotowej sprawie prawidłowo przeprowadził postępowanie dowodowe gromadząc w ten sposób materiał wystarczający na merytorycznego jej rozstrzygnięcie. Poczynione w sprawie ustalenia faktyczne, oparte zostały na prawidłowej analizie przeprowadzonych dowodów, zgodne też były ze wskazaniami wiedzy i doświadczenia życiowego.

Sąd pierwszej instancji dokonał w tym względzie trafnej wykładni prawa oraz oceny mieszczącej się w granicach przysługującego mu swobodnego uznania, a argumenty jakie zaprezentował w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku w pełni zasługują na aprobatę.

Nie można zgodzić się ze skarżącym, iż sąd pierwszej instancji dopuścił się uchybienia procesowego w postaci naruszenia art. 167 k.p.k., polegającego na nie przeprowadzeniu dowodu z przesłuchania wnioskodawców. Formalnie taki wniosek w toku merytorycznego rozpoznania zasadniczego przedmiotu procesu na rozprawie nie został zgłoszony, nie było więc podstaw do jego oddalenia. Jedynie w zażaleniu na wcześniejsze postanowienie o umorzenie postępowania z uwagi na zaistnienie powagi rzeczy osądzonej zgłoszono go, aby wzruszyć zaskarżone postanowienie

wydane bez przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania dowodowego. Niemniej jednak wspomniane zażalenie zastało w całości uwzględnione. Sąd odwoławczy uchylił zaskarżone postanowienie o umorzeniu nakazując merytoryczne rozpoznanie powyższej sprawy i w toku dalszego jej rozpoznawania wnioski o przesłuchanie wnioskodawców nie został już zgłoszony. Natomiast w piśmie z dnia 12 maja 2010 roku, inicjującym całą Sprawę, stanowiącym wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie, pełnomocnik wszystkich trzech wnioskodawców oświadczył, iż żąda przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność wnioskodawców i ewentualnie tylko odebrania zeznań przed konsulem w miejscu zamieszkania. Skoro więc pełnomocnik wnioskodawców formalnie wprost takiego wniosku nie zgłosił, ani w piśmie wnioskującym, ani też w toku przewodu sądowego, a sąd który wydał zaskarżony wyrok dysponował kompletnym materiałem dowodowym, w pełni pozwalającym na podjęcie merytorycznego rozstrzygnięcia, brak było powodów do przyznania racji apelującemu.

Na marginesie trzeba jeszcze zauważyć, czyniąc rozważania na temat tego zarzutu, iż nie ustosunkowanie się formalne do takiego wniosku dowodowego, nawet gdyby rzeczywiście miało miejsce, może stanowić uchybienie procesowe skutkujące uchyleniem orzeczenia, ale tylko wtedy gdy obraza przepisów postępowania mogła mieć wpływ na treść orzeczenia, co wprost wynika z treści art. 438 pkt 2 k.p.k. Każda bowiem obraza przepisów postępowania, wymaga indywidualnej oceny okoliczności konkretnego wypadku.

W powyższej sprawie nie zachodziła konieczność przesłuchania wnioskodawców, albowiem cała działalność osoby represjonowanej przedstawiona została w dołączonych do akt niniejszej sprawy dokumentach, aktach wcześniejszej sprawy i aktach Instytutu Pamięci Narodowej (IPN).

Dokonując dalszych rozważań, nie można też podzielić stanowiska pełnomocnika wnioskodawcy wyrażonego w apelacji, że represje jakich doznał mąż wnioskodawczyni – A. K. (1) stanowią podstawę do żądania odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. nr 34, poz. 149, z 1991 r. z późn. zm.). Z cytowanego przepisu wynika bowiem, że stosowne **uprawnienie do dochodzenia zadośćuczynienia i odszkodowania przysługuje tylko tym osobom (bądź ich spadkobiercom), które w sposób bezpośredni i realny dotknięte zostały represjami wynikającymi z wykonania wydanego wobec nich orzeczenia przez określone organy, bądź też pozbawienia ich życia, bądź wolności.** Tym samym więc, nawet tak dalece idące konsekwencje działalności organów państwowych, jak ukrywanie się, czy wyjazd z kraju, z obawy przed doznaniem represji za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nie uzasadniają przyznania odszkodowania w trybie przepisów cyt. ustawy. Poza sporem jest, że A. K. (1) prowadził działalność w ramach (...) na terenie Huty (...), w której był zatrudniony. Był też poszukiwany w związku z wydanymi postanowieniami z dnia 29 grudnia 1981 roku Prokuratora Rejonowego w Dąbrowie Górniczej o tymczasowym aresztowaniu i poszukiwaniu listem gończym w sprawie o sygn. 3 DS. 1014/81, a wszystko to w związku z postawionym mu zarzutem, że od 13 do 23 grudnia 1981 roku, jako członek (...) w Hucie (...), mimo zawieszenia działalności związkowej dalej ją kontynuował jako przewodniczący komitetu strajkowego, organizował oraz kierował strajkiem okupacyjnym, uniemożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie Huty oraz powodując poważne straty w sprzęcie i w produkcji. Zarówno on, jak i w konsekwencji jego rodzina doznali w tym szczególnym okresie czasu wielu cierpień i niedogodności życiowych i tego sądy obu instancji nie kwestionują. Przypomnieć bowiem należy, iż A. K. (1) ze względu na swą działalność był przez kilka lat szykanowany, czego wynikiem było zwolnienie go z pracy, utrata przydziału mieszkania funkcyjnego. Nie ulega też wątpliwości, iż spowodowało to znaczne pogorszenie się sytuacji finansowej jego rodziny. Konsekwencje takiej działalności dotknęły całą rodzinę A. K. (1), w tym przede wszystkim jego żonę, która musiała w tym czasie sama podjąć codziennym obowiązkom, również tym finansowym mimo, iż była wtedy po operacji, a jej źródłem dochodu była renta. Nie sposób też podważyć psychicznych przeżyć rodziny, w tym w szczególności jego dzieci, córek w wieku 6 i 16 lat oraz syna, których życie nagle zostało całkowicie dezorganizowane. Fakt ucieczki A. K. (1), jego ukrywania się, a potem wyjazdu do USA miał niezwykle duży wpływ na losy całej jego rodziny.

Pomimo jednak tych wszystkich cierpień, A. K. (1) nigdy jednak nie został zatrzymany, nie był pozbawiony wolności w ramach tymczasowego aresztowania i nie był też internowany, a to jest warunkiem wedle cytowanej wyżej ustawy

uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia. Choć początkowo toczyło się przeciwko niemu postępowanie karne, to jednak ostatecznie zostało ono umorzone na mocy amnestii i nie zapadł względem niego żaden wyrok skazujący, czy uniewinniający.

Niewątpliwie w ramach trwających czynności poszukiwawczych, przesłuchano żonę A. K. (1)– H., rozpytywano też jego syna – J. K., a także obserwowano miejsce zamieszkania stron. Nigdy jednak nie doszło do wykonania żadnej z zapadłych względem A. K. (1) decyzji, w tym tej o jego tymczasowym aresztowaniu, gdyż skutecznie ukrywał się on przed organami ścigania, a potem sam dobrowolnie zgłosił się do Prokuratury. Aby można mówić o „zatrzymaniu”, A. K. (1) musiałby zostać chociażby w sposób krótkotrwały pozbawiony wolności przez właściwe organy państwowe, a to nigdy nie miało miejsca. A. K. (1), wiedząc o wydanym wobec niego postanowieniu o tymczasowym aresztowaniu uciekł z miejsca zamieszkania i ukrywał się, co też spowodowało wydanie wobec niego listu gończego.

Słusznie zatem, Sąd Okręgowy w Katowicach w zaskarżonym wyroku oddalił wniosek H. K. o zadośćuczynienie i odszkodowanie za represjonowanie za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Za poprawne i słuszne uznać należy bowiem argumenty powołane przez tenże sąd w pisemnym uzasadnieniu wyroku, wyjaśniające wydane rozstrzygnięcie z powołaniem się na treść ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Podkreślić należy, że Sąd Okręgowy w sposób jasny, pełny i wyczerpujący wyjaśnił przesłanki, które muszą zostać spełnione, aby na podstawie wyżej wskazanej ustawy można było uzyskać odszkodowanie i zadośćuczynienie. Wyjaśnienia te, poparte rozważaniami dotyczącymi zasadności złożonego wniosku zostały zawarte na stronach 1 – 3 uzasadnienia zaskarżonego wyroku i nie ma konieczności przytaczania ich po raz kolejny.

Podkreślić jeszcze raz należy, że zarówno sąd pierwszej, jak i drugiej instancji nie kwestionuje samej działalności A. K. (1), jak i dolegliwości oraz cierpień jakich doznał on i jego rodzina na skutek podjętych względem niego działań, niemniej sama tego rodzaju działalność i tego rodzaju represje, bez spełnienia kolejnych przesłanek wskazanych w wyżej cytowanej ustawie, nie uprawnia wnioskodawczyni do uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia, których domagała się ona w złożonym wniosku.

Reasumując należy podkreślić, że **przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wyraźnie limituje, ogranicza możliwość zasądzenia odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wyłącznie do skutków wykonania orzeczenia albo decyzji.**

W konsekwencji na gruncie wspomnianej ustawy brak podstaw do zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za inne niewątpliwe przejawy represji, ale nie związane bezpośrednio z wykonaniem wydanego orzeczenia lub decyzji. W takim zakresie pozostaje tylko możliwość ewentualnego dochodzenia swoich roszczeń na drodze postępowania cywilnego lub oczekiwania na nowelizację omawianej ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku.

W związku z powyższym nie znajdując podstaw do kwestionowania zasadności wydanego przez Sąd Okręgowy w Katowicach rozstrzygnięcia, Sąd Apelacyjny w Katowicach zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art.13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.